

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, ЗДОРОВ'Я ТА ТУРИЗМУ
КАФЕДРА ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету
фізичного виховання, здоров'я та
туризму

д. біол.н., професор М.В. Маліков

« 29 » 08 2020

«Теорія і методика суддівства в обраному виді спорту»

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки _____ магістрів _____

(назва освітнього ступеня)

Спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» Освітня
програма «Спорт»,

Укладач : ст.викладач Горбуля В.Б.
Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри фізичної культури і
спорту

Протокол № _____ від
« _____ » _____ 2020р.

Завідувач кафедри д.п.н., професор

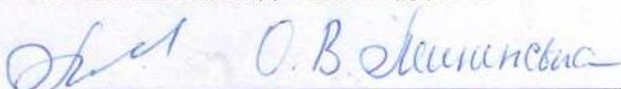
_____ А.В. Сваєв _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
факультету фізичного виховання, здоров'я та
туризму

Протокол № 2 від « 21 » 09 2020 р.
Голова науково-методичної ради факультету
к.н.фіз.вих., доцент

_____ В.В. Дорошенко _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Погоджено
з навчально-методичним відділом

_____ О.В. Мешченко _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка»	Кількість кредитів – 3	Обов'язкова	
		Цикл дисциплін..... (вказати цикл, до якого належить програма, відповідно до ОПП та навчального плану)	
Спеціальність 017 Фізична культура і спорт	Загальна кількість годин – 90	Семестр:	
Спеціалізація		1-й	1-й
Освітньо-професійна програма «Спорт»	Змістових модулів – 4	Лекції	
		14 год.	4 год.
Рівень вищої освіти: магістерський	Кількість поточних контрольних заходів – 8	Практичні	
		10	6
		Самостійна робота	
		66	80
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Як навчальна дисципліна «Теорія і методика суддівства обраного виду спорту» є одним з основних предметів підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту. Становлення рівня професійної майстерності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту залежить від того, наскільки своєчасно і вірно будуть закладені його основи в процесі навчання.

Мета викладання спортивної дисципліни полягає в тому, щоб студенти найбільш повною мірою оволоділи теоретичним матеріалом, практичними вміннями і навичками організації і проведення змагань з різних видів спорту, типовій структурі функціонування органу навчання, управління і контролю діяльності суддів у спорті, а також методикою суддівства змагань.

Вивчення дисципліни сприяє розширенню світогляду фахівців, підвищує їх теоретичний рівень, формує практичні навички організації суддівства змагань, стимулює самопізнання.

Одне з головних завдань курсу «Теорія і методика суддівства обраного виду спорту» спрямовано на поглиблене вивчення і засвоєння основ професійної майстерності майбутнього фахівця з суддівства спортивних змагань, знайомство зі структурою підготовки та проведення змагань.

Вивчення дисципліни сприятиме формуванню у майбутнього судді з виду спорту його професійного кредо, вміння бачити мету, визначити завдання і правильно підібрати засоби, методи і форми для їх успішної реалізації. Сприяти розвитку у студентів творчогомислення, вміння знаходити нові шляхи та форми роботи у сфері спортивного суддівства, а також удосконалення їх рухових вмінь та навичок.

Програма визначає основний зміст та структуру навчального предмету.

Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні досягти таких результатів навчання (компетентностей):

Соціально-особисті компетенції: Підготовленість до самостійного виконання конкретних видів діяльності, вміння вирішувати типові професійні завдання і оцінювати результати своєї праці, здатність самостійно набувати нових знань і умінь за фахом. Уміння самостійно виконувати конкретні види діяльності. Уміння вирішувати типові професійні завдання і оцінювати результати своєї праці. Уміння самостійно набувати нових знань і умінь за фахом.

Інструментальні компетенції: Здатність використання нових методів, інтерактивних та інформаційних технологій навчання у професійній діяльності. Уміння використовувати активні методи, інтерактивні та інформаційні технології навчання у професійній діяльності.

Загально-професійні компетенції: Готовність до здійснення суддівського і педагогічного оволодіння управлінськими навичками у професійній сфері. Знати професійну термінологію. Вміти вільно володіти державною мовою України, культурою професійного мовлення і суддівською підготовкою.

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи, що забезпечують досягнення результатів навчання та компетентностей
Знати:	
історію розвитку і становлення статусу спортивний суддя.	Усне опитування, тестовий контроль
Короткі відомості про значення слова «арбітр»-«спортивний суддя».	
Проблеми суддівства в сучасному спорті	
Вивчення структури управління суддівської діяльності.	Усне опитування, практичне виконання, тестовий контроль
Організацію і проведення змагань.	Усне опитування, практичне виконання, тестовий контроль
Регламентуючі документи суддівських колегій	Усне опитування, практичне виконання, тестовий контроль
Ознайомлення з оволодінням методики суддівства змагань.	Усне опитування, тестовий контроль
Зміст правил змагань з виду спорту, жести.	Усне опитування, тестовий контроль
Методику проведення змагань	Усне опитування
Основні документи планування й проведення змагань	Письмовий контроль
Вміти:	
користуватися спеціальною та науково-методичною літературою з питань суддівства у види спорту, знати інші джерела інформації і працювати з ними	Практичний контроль
Формування спеціальних знань, вмінь і навичок, необхідних для організації і проведення змагань з циклічних і ациклічних видів спорту.	Практичне виконання
Оволодіння практичними навичками суддівства змагань (по вибору).	Практичне виконання
Сформулювати Регламент змагань	Практичний контроль
Провести жеребкування в ігрових видах спорту.	Практичне виконання. Письмовий

	контроль
Скласти календар змагань по коловій системі і системі з вибуванням	Практичне виконання
Провести методичний розбір суддівства з обраного виду спорту	Практичне виконання
Здійснювати суддівство з обраного виду спорту	Практичне виконання
Оформити протоколи змагань.	Практичне виконання

Міждисциплінарні зв'язки.

Дисципліна «Теорія і методика суддівства з обраного виду спорту» має тісний зв'язок з дисциплінами підготовки фахівців фізичного виховання та спорту такими, як: «Теорія та методика спортивного тренування» - цей зв'язок дає уявлення про структуру підготовки спортсменів, їхню психологію; «Організація та проведення спортивних змагань» – забезпечує знаннями з методики підготовки, планування та проведення змагань. Знайомитись з методикою складання та ведення документів планування та звітності, про проведення спортивних змагань; «Педагогіка та психологія» – дають уявлення про основні принципи виховання та навчання молоді, психології спортсменів, особливості розвитку психічних та фізичних якостей спортсменів різних вікових груп.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Нормативно-правові акти в реалізації спортивного суддівства.

Зміст

Тема 1. Значення нормативно-правової бази в суддівстві змагань.

Значення самостійної освіти в спортивному суддівстві. Вдосконалення професійної та виховної діяльності суддівських кадрів. Міри покращення роботи суддівських колегій.

Тема 2. Вимоги щодо нормалізації та типології суддів і суддівських колегій для успішного виступу на змаганнях.

Класифікація суддів по спорту та порядок присвоєння їм суддівських категорій. Колегії суддів з окремих видів спорту. Зміст роботи колегії суддів. Зміст та порядок роботи атестаційних комісій.

Тема 3. Основні кваліфікаційні вимоги для присвоєння суддівських категорій.

Класифікація суддів по спорту. Порядок присвоєння суддівських категорій. Права і обов'язки суддів по спорту. Заохочення та стягнення, облік суддів по спорту.

Тема 4. Нормативно-правова база з регулювання діяльності суддівського апарату.

Відображення суддівства в законі України. Реалізація та регулювання роботи суддівської колегії. Забезпечення всеукраїнських змагань. Міжнародні спортивні змагання, які проводяться на території України.

Тема 5. Методика ведення та складання суддівської документації.

Структура підготовки та проведення змагань. Ведення протоколу змагань з виду спорту, календар змагань, оформлення інформаційного стенду змагань.

Змістовий модуль 2. Роль та місце спортивного арбітра в організації процесу змагальної діяльності.

Зміст

Тема 6. Спортивний арбітр в регулюванні правил змагань.

Роль правил змагань в регулюванні специфічних особливостей спортивних заходів.
Орієнтування спортсмена спортивним арбітром в регулюванні правил змагань.

Тема 7. Загальна характеристика спортивних змагань.

Специфічні особливості спортивних змагань. Рівні значущості змагань для підготовки спортсменів. Класифікація спортивних змагань. Схема побудови змагань.

Тема 8. Взаємодія спортивного арбітра з організацією, яка проводить змагання.

Механізм взаємодії організації, яка проводить змагання з різноманітними службами.
Питання організаційно-господарського забезпечення.

Тема 9. Алгоритм взаємодії спортивного арбітра з учасниками змагань.

Вікова градація допуску до участі в змаганнях. Особливі етичні правила спортсменів.
Регламентация дисциплінарних поступків та санкцій учасників змагань.

Тема 10. Спортивний арбітр – координатор основ управління системою проведення змагань.

Спортивні змагання як специфічний вид педагогічно-організаційної змагальної рухомої діяльності. Принципи управління системою спортивних змагань.

Змістовий модуль 3.. Спортивний арбітр в регулюванні спортивного змагання.

Тема 11. Єдина спортивна класифікація України.

Розділи Положення про Єдину спортивну класифікацію. Показник розрядних вимог.
Статус змагань для присвоєння спортивних звань та розрядів. Умови присвоєння спортивних звань.

Тема 12. Правила змагань з видів спорту.

Розділи змісту правил змагань. Вікові групи учасників змагань. Права учасників змагань. Функції апеляційного журі та його склад.

Тема 13. Календарний план змагань

Умови, яким повинен відповідати календар. Схема вирішення завдань по здійсненню календарного плану. Завдання, які вирішують спортивні змагання.

Тема 14. Положення про змагання.

Розділи положення про змагання. Схема взаємодії цілей та завдань в Положенні про проведення змагань. Порядок визначення переможців.

Тема 15. Фінансове забезпечення в процесі спортивних заходів.

Обов'язки державних органів та ДФСТ по проведенню змагань. Фінансування транспортного забезпечення, добових та розселення. Витрати на нагородження переможців.

Змістовий модуль 4. Організаційно-методичні функції спортивного арбітра.

Тема 16. Склад, права та обов'язки спортивної колегії.

Обов'язки та права головного судді. Схема регулювання прав головного судді по відміні та переносі змагань та іншим корективам. Взаємозв'язок головного судді з головою суддівської колегії.

Тема 17. Основні процедури регулювання роботи суддівської колегії.

Регламент проведення засідань суддівської колегії. Регламентация подачі протестів. Порядок відміни та переносу змагань. Структура звіту головного судді про проведення змагань.

Тема 18. Регулювання роботи суддівської колегії.

Професійні навички, якими повинен володіти суддя. Кодекс поведінки спортивного судді. Взаємовідносини суддів та спортсменів. Положення про спортивного суддю.

Тема 19. Психологічні типи спортивних суддів.

Спортивний арбітр як виконавець ролі законотворця. Психологічні типи колег та раціональна тактика спілкування з ними. Формування престижу головного судді.

Тема 20. Спортивний арбітр в конфліктній ситуації.

Попередження конфлікту на змаганнях. Типові тактики поведінки в конфліктних ситуаціях. Дії арбітра при виникненні конфліктів. Регулювання психічного стану арбітра при конфліктній ситуації.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години					Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин	Лекційні заняття, год		Практичні заняття, год		о/д ф.	з/дист ф.	Теор. завдання, к-ть балів	Практ. завдання, к-ть балів	Усього балів
			о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	15	6	4	1	4	1	16	20	5	-	5
2	15	22	4	1	2	1	16	20	10	10	20
3	15	20	4	1	4	1	18	20	10	10	20
4	15	12	2	1	2		18	20	5	10	15
Усього за змістові модулі	60	60	14	4	10	4	66	80	30	30	60
Підсумковий семестровий контроль залік	30	30	14	4	140	4					40
Загалом	90	90	14	4	10	4	66	80	30	30	100

5. Теми лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Тема 1. Вимоги щодо нормалізації та технології суддів і суддівських колегій для успішного виступу на змаганнях	2	1
2	Тема 2. Нормативно-правова база з регулювання діяльності суддівського апарату	2	1
3	Тема 3. Загальна характеристика спортивних змагань	2	1
4	Тема 4. Єдина спортивна класифікація України	1	1
5	Тема 5. Алгоритм взаємодії спортивного арбітра з учасниками змагань	1	
6	Тема 6. Правила змагань з видів спорту	1	
7	Тема 7. Календарний план змагань	1	
8	Тема 8. Склад, права та обов'язки суддівської колегії	2	
9	Тема 9. Основні процедури регулювання роботи суддівської колегії	1	
10	Тема 10. Спортивний арбітр в конфліктній ситуації	1	
Разом		14	4

6. Теми практичних (семінарських/лабораторних) занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Тема 1. Нормативно-правові акти в реалізації спортивного суддівства	1	1
2	Тема 3. Основні кваліфікаційні вимоги для присвоєння суддівських категорій	1	1
3	Тема 5. Методи ведення та складання суддівської документації	1	1
4	Тема 6. Спортивний арбітр в регулюванні правил змагань	1	1
5	Тема 8. Взаємодія спортивного арбітра з організацією, яка проводить змагання	1	
6	Тема 10. Спортивний арбітр – координатор основ управління системою проведення змагань	1	
7	Тема 14. Форми організації тренувального процесу Положення про змагання	1	
8	Тема 15. Фінансове забезпечення в процесі спортивних заходів	1	1
9	Тема 18. Регулювання роботи суддівської колегії	1	1
10	Тема 19. Психологічні типи спортивних суддів	1	
Разом		10	6

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Теоретичне завдання – Студент розпізнає визначення основних термінів, відповідає на запитання	Питання для підготовки: Короткі відомості про значення слова «арбітр»- «спортивний суддя». Вимоги до виконання та оформлення:		5
	Практичне завдання -	Заповнити таблицю Експрес-тести		10
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2			15
2	Теоретичне завдання – Студент розпізнає визначення основних термінів, відповідає на запитання	Історію розвитку арбітражу в різних видах спорту. Проблеми суддівства в сучасному спорті	...	5
	Практичне завдання -	Заповнити таблицю Експрес-тести		10
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2			15
3	Теоретичне завдання Студент розпізнає визначення основних термінів, відповідає на запитання	Організацію і проведення змагань Суддівські функції в системі спорту Регламентуючі документи суддівських колегій		5
	Практичне завдання -	Розробити положення про проведення змагань з виду спорту		10
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	2			15
4	Теоретичне завдання Студент розпізнає визначення основних термінів, відповідає на запитання	Види професійної підготовки арбітра Порядок присвоєння кваліфікаційних категорій.		5
	Практичне завдання	Підготувати документацію щодо проведення змагань з виду спорту		10
Усього за ЗМ 4	2			15

контр. заходів				
Усього за змістові модулі контр. заходів	8			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
	Теоретичне завдання	Питання для підготовки: Що є основною формою перевірки рівня підготовленості спортсменів? 2) Які розрізняють види змагань за напрямом та метою проведення? 3) Які розрізняють види змагань за формою заліку? 4) Які розрізняють види змагань за масштабом? 5) Які розрізняють види змагань за значимістю? 6) На підставі якого документу складається програма змагань? 7) Що визначається на першому етапі підготовки спортивних змагань? 8) Що визначається на другому етапі підготовки спортивних змагань? 9) Що проводиться на третьому етапі підготовки спортивних змагань? 10) Яким заходом починаються і завершуються спортивні змагання?		20
	Практичне завдання	Розробити положення про змагання на прикладі обраного виду спорту. 2. Розробити сценарний план урочистої частини змагань. 3. Розробити пакет для спонсорів на прикладі змагання з обраного виду спорту.		20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Зуев В.Н. Спортивный арбитр: Учебное пособие. Москва : Советский спорт, 2004. 394с.
2. Лахов В.И., Коваль В.И., Сечкин В.Л. Организация и судейство соревнований по легкой атлетике: Учебно-методическое пособие/ Под ред. В.И. Лахова. Москва: Советский спорт, 2004. 512 с.
3. Збірник методичних та інструктивних матеріалів арбітражної комісії федерації волейболу України. – Укладачі: М. Медвідь, А. Лейбельман, Е. Дорошенко. Київ – Запоріжжя: ЗДУ, 2001. 72 с.
4. Обучение, подготовка и переподготовка судей в гандболе: Учебное пособие для преподавателей физического воспитания и студентов высших учебных заведений/ Сост.: В.А. Цапенко, В.А. Петров, И.Е. Дядечко. Запорожье: ЗНУ, 2006. 100 с.
5. Сердюк Д.Г., Шалфеев П.А., Петров В.О. Футбол: організація та проведення змагань: Методичні рекомендації для студентів факультету фізичного виховання. – Запоріжжя: ЗНУ, 2009. – 45 с.
6. Медвідь М.М., Попов С.М. Організація та проведення спортивних змагань: Курс лекцій для студентів факультету фізичного виховання. Запоріжжя: ЗНУ, 2009. 117с.

Додаткова:

1. Товт В.А. Теорія і практика національної системи спорту для всіх / Навчальний посібник / Укладачі: В.А.Товт, В.Я.Сусли. - Ужгород: ПП «Данило С.І.».2017 С. 103-110.
2. Основи теорії спорту для всіх. Метод. Посібник/Товт В.А., Ляховець Л.О., Ляховець-Булеца К.М., Степчук Н.В.. Ужгород: "Говерла", 2014. С. 94- 101.
3. Клопов Р.В. Олімпійський і професійний спорт та інформаційні ресурси галузі: Навчальний посібник для студентів факультету фізичного виховання спеціальності «спорт». / Уклад. Р.В. Клопов, А.В. Свасьєв, Л.В. Безкоровайна. Запоріжжя: ЗНУ, 2011. 118 с.
2. Свасьєв А.В. Тестові завдання з дисципліни «Вступ до спеціальності та інформаційна культура студентів» (для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» 6.010202 – Олімпійський та професійний спорт) // А.В. Свасьєв, В.О. Петров, Л.П. Сущенко. К.: ТОВ «Козарі», 2009. 40 с.
3. Гуськов С.И. Телевидение и спорт/ С.И. Гуськов, С.С. Гуськов. Москва: Полиграф сервис, 2000. 334 с.
4. Столбов В.В. История физической культуры: Учебник/ В.В. Столбов. Москва: Знание, 2001. 350 с.
7. Ильин Е.П. Психология спорта. СПб.: Питер, 2009. 352 с.
8. Теорія спортивного тренування: Навчальний посібник для студентів факультету фізичного виховання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»/ Уклад. О.С. Сокирко, Р.В. Клопов Запоріжжя: ЗНУ, 2014. 113 с.
9. Холодов Ж.К., Кузнецов В.С. Теория и методика физического воспитания и спорта: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. Москва: Издательский центр «Академия»; 2002. 480 с.
10. Професіональний спорт / За ред. С. І. Гуськова та В. М. Платонова. Київ: Олімпійська л-ра, 2000. 391 с.

